

ĐỔI MỚI CÔNG TÁC BIÊN SOẠN TÀI LIỆU VÀ BỒI DƯỠNG GIÁO VIÊN, CÁN BỘ QUẢN LÝ TRONG KHUÔN KHỔ DỰ ÁN GIÁO DỤC TRUNG HỌC CƠ SỞ KHU VỰC KHÓ KHĂN NHẤT GIAI ĐOẠN 2

CAO CƯỜNG
Bộ Giáo dục và Đào tạo

Tóm tắt: Đổi mới trong công tác xây dựng tài liệu, bồi dưỡng giáo viên và cán bộ quản lý phù hợp với điều kiện khu vực khó khăn, dân tộc thiểu số (DTTS) là vấn đề cần được quan tâm hàng đầu để đáp ứng công cuộc đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo theo Nghị quyết số 29 trong giai đoạn hiện nay. Bài viết đưa ra một số giải pháp nhằm đảm bảo sự phù hợp trong giáo dục thông qua xây dựng các tài liệu và tổ chức hoạt động bồi dưỡng giáo viên, cán bộ quản lý các trường trung học cơ sở (THCS), góp phần nâng cao chất lượng giáo dục ở khu vực khó khăn, DTTS trong khuôn khổ Dự án Giáo dục THCS khu vực khó khăn nhất giai đoạn 2.

Từ khóa: Đổi mới; biên soạn tài liệu; bồi dưỡng, giáo viên; cán bộ quản lý; dự án.

(Nhận bài ngày 02/3/2016; Nhận kết quả phản biện và chỉnh sửa ngày 04/4/2016; Duyệt đăng ngày 24/6/2016.

1. Đặt vấn đề

Mặc dù đã có nhiều Dự án ODA và chương trình đầu tư cho giáo dục có tác động đến cơ hội tiếp cận và chất lượng hiệu quả giáo dục THCS, đặc biệt đối với vùng sâu, vùng xa, vùng DTTS nhưng muốn thực hiện đổi mới cơ bản, toàn diện nhằm đào tạo nguồn nhân lực có chất lượng cần tiếp tục đầu tư hơn nữa. Tiếp nối những thành tựu của Dự án Giáo dục THCS khu vực khó khăn nhất giai đoạn 1, Dự án Giáo dục THCS khu vực khó khăn nhất giai đoạn 2 ngoài tăng cường cơ sở vật chất, thiết bị cho các trường, dự án sẽ chú trọng vào việc cải thiện chất lượng và sự phù hợp của giáo dục THCS thông qua xây dựng sách giáo khoa mới, tài liệu theo hướng tăng cường năng lực, phù hợp với đặc thù của địa phương và tăng cường năng lực của giáo viên, cán bộ quản lý đảm bảo giáo dục THCS có chất lượng ở khu vực. Nhìn chung, giáo dục THCS trong thời gian qua tiến triển khá tốt. Tuy nhiên vẫn còn tồn tại một số thách thức: Nhiều nội dung chương trình, sách giáo khoa nặng tính học thuật và chưa phù hợp với nhu cầu của học sinh DTTS và khu vực khó khăn; Chương trình Giáo dục phổ thông chưa chú trọng giáo dục khoa học và công nghệ đáp ứng yêu cầu công nghiệp hóa ở nhiều khu vực khác nhau trong cả nước; Cán bộ quản lý, giáo viên ở các trường còn hạn chế về năng lực do điều kiện địa lý ở vùng sâu, vùng xa.

Để góp phần xóa bỏ chênh lệch về phát triển kinh tế - xã hội giữa các khu vực và giữa các nhóm DTTS, dự án sẽ thực hiện một số hoạt động nhằm tăng cường tiếp cận và duy trì học tập cho trẻ em thiệt thòi, cải thiện chất lượng và sự phù hợp của giáo dục THCS để đáp ứng nhu cầu của học sinh ở các khu vực khó khăn, DTTS.

2. Giải pháp nâng cao chất lượng giáo dục trung học cơ sở ở khu vực khó khăn, dân tộc thiểu số trong Dự án Giáo dục trung học cơ sở khu vực khó khăn nhất giai đoạn 2

Chúng tôi đề xuất một số kiến nghị đối với Ban quản lý Dự án Giáo dục THCS khu vực khó khăn nhất giai đoạn 2 nhằm góp phần nâng cao chất lượng giáo dục THCS ở khu vực khó khăn thông qua công tác biên soạn tài liệu và bồi dưỡng giáo viên, cán bộ quản lý phù hợp với điều kiện của khu vực này.

2.1. Bám sát các chủ trương đường lối của Đảng và Nhà nước về đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục, Chương trình Giáo dục phổ thông mới và chỉ đạo của Bộ Giáo dục và Đào tạo

Để đảm bảo được các yêu cầu này, dự án cần chủ động phối hợp với các đơn vị chức năng thuộc Bộ Giáo dục và Đào tạo, đặc biệt là Vụ Giáo dục Trung học trao đổi, rà soát và thống nhất định hướng về nội dung, phương pháp, thời gian để xây dựng kế hoạch thực hiện nhằm đảm bảo các chương trình được thực hiện đúng chủ trương, định hướng của Bộ và đảm bảo mục tiêu của dự án. Với từng hoạt động nên có sự phân công nhiệm vụ rõ ràng, ai phụ trách chính, phối hợp như thế nào để các hoạt động được thực hiện đúng tiến độ và đảm bảo chất lượng. Kế hoạch cần chi tiết, làm căn cứ để giám sát, đánh giá hiệu quả thực hiện các chương trình.

Vụ Giáo dục Trung học là đơn vị chủ trì thực hiện chuyên môn, dự án sẽ hỗ trợ về mặt hành chính. Xác định rõ điều đó trong việc xây dựng kế hoạch hoạt động hàng năm, dự án cần chủ động phối hợp để đưa các hoạt động là một nhiệm vụ vào trong các kế hoạch hàng năm của Vụ Giáo dục Trung học để báo cáo lãnh đạo Bộ; thể hiện trách nhiệm, sự quyết tâm thực hiện của dự án và Vụ Giáo dục Trung học. Như vậy, các hoạt động triển khai mới hiệu quả, đúng tiến độ, giải quyết yêu cầu cấp

thiết về đổi mới giáo dục cho vùng khó khăn, DTTS trong phạm vi dự án.

2.2. Đổi mới công tác biên soạn tài liệu trong phạm vi dự án

Để tài liệu có chất lượng, đội ngũ biên soạn tài liệu phải có năng lực là điều kiện tiên quyết. Điểm mới so với các Dự án ODA nhận tài trợ từ Ngân hàng Phát triển châu Á đã và đang hoạt động trong việc biên soạn tài liệu, sách giáo khoa là dự án không tự tổ chức biên soạn (thông qua thành lập các ban soạn thảo) hay thuê tuyển đơn vị chuyên môn biên soạn mà thông qua quá trình tuyển chuyên gia tư vấn trong nước và quốc tế thực hiện nhiệm vụ biên soạn các tài liệu trong phạm vi dự án với yêu cầu đảm bảo chất lượng, đảm bảo tính khoa học, hiện đại và phù hợp với khu vực khó khăn, DTTS và đặc biệt quan tâm đến vấn đề về giới. Tài liệu được biên soạn còn phải đảm bảo tính bền vững, có giá trị sử dụng, tham khảo lâu dài, không phải chỉ dùng trong phạm vi thời hạn hoạt động của dự án.

Từ yêu cầu đó cùng với lộ trình đã nêu trong kế hoạch đối với từng tài liệu, dự án cần phải phối hợp với Vụ Giáo dục Trung học xây dựng tiêu chí tuyển chọn các tư vấn có năng lực, có hiểu biết về giáo dục phổ thông, đảm bảo thực hiện được hai nhiệm vụ: *Thứ nhất*, đơn vị biên soạn phải rà soát thực trạng đối với từng nội dung; đề xuất các giải pháp thích hợp; xây dựng tài liệu; xây dựng kế hoạch triển khai; hỗ trợ ban quản lý tổ chức thí điểm và triển khai; giám sát đánh giá,... *Thứ hai*, tương ứng với những nhiệm vụ được giao, các chuyên gia tư vấn biên soạn phải hoàn thành các sản phẩm đảm bảo về chất lượng, số lượng theo đúng yêu cầu, cụ thể là những báo cáo, tài liệu, hướng dẫn đã được các cơ quan, đơn vị có thẩm quyền liên quan nghiệm thu, đồng ý cho đưa vào sử dụng. Dự án phải là đơn vị giám sát về tiến độ thực hiện của các chuyên gia, Vụ Giáo dục Trung học sẽ giám sát đánh giá chất lượng mỗi tài liệu về mặt chuyên môn theo tiến độ cụ thể đã nêu để đưa ra những điều chỉnh cần thiết đúng với định hướng của Bộ Giáo dục và Đào tạo.

Đáp ứng đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo, cần đưa những vấn đề thực tế mang tính thời sự cao hiện nay mà các trường trong phạm vi dự án đang phải đối mặt như: Giáo dục ứng phó với biến đổi khí hậu và phòng chống thiên tai cho các trường thuộc khu vực Duyên hải miền Trung; vấn đề về khởi nghiệp, hướng nghiệp và phân luồng giáo dục sau THCS đang được Đảng và Nhà nước rất quan tâm; xây dựng văn hóa đọc, thói quen đọc sách và phát huy bảo tồn các giá trị văn hóa DTTS trong thời kỳ hội nhập hiện nay. Xác định các vấn đề mà dự án thực hiện sẽ không mang tính lý thuyết, hàn lâm mà là những vấn đề cụ thể để giải quyết đúng nhu cầu của các địa phương. Tuy nhiên, với mỗi tài liệu mà dự án thực hiện cần phải loại bỏ bớt những kiến thức chuyên sâu, không phù hợp với năng lực của học sinh ở vùng khó khăn, DTTS, thay vào đó là những kiến thức, minh chứng gần gũi để các em dễ tiếp cận, từ đó nâng cao được sự tự tin, giáo viên sẽ khơi gợi để phát huy năng lực của học sinh.

Về phương pháp tổ chức hoạt động giáo dục, các chương trình này nên xây dựng theo mô hình thực hành, trải nghiệm, định hướng, gợi mở để nhà trường phát huy vai trò chủ thể theo tình hình thực tế của địa phương. Giáo viên đẩy mạnh tính sáng tạo trong quá trình thực hiện nhiệm vụ giáo dục, từ đó họ định hướng cho học sinh phát huy được năng lực của mình. Các chương trình trong phạm vi dự án chủ yếu mang tính bồi dưỡng, nâng cao nhận thức có thời lượng rất ít trong chương trình học chính khóa hoặc lồng ghép tích hợp trong một số môn học. Chính vì vậy, trong quá trình biên soạn tài liệu, phải xây dựng hoạt động giáo dục chuyển từ học trên lớp sang tổ chức hình thức học tập đa dạng. Trong việc tổ chức hoạt động giáo dục phải hướng cho học sinh cách tư duy phân tích, tổng hợp, đặc biệt hoá, khái quát hoá, tương tự, quy lạ về quen,... để hình thành và phát triển tiềm năng sáng tạo và các năng lực khác biết tìm hiểu về bản thân, khả năng, sở thích, năng lực tự học, tự nghiên cứu, tự tìm hiểu về dân tộc, địa phương. Hoạt động giáo dục nên tổ chức dưới nhiều hình thức phong phú, linh hoạt, sát với thực tế, nhằm phát huy năng lực của học sinh theo hướng trải nghiệm; vừa có bản sắc dân tộc và phù hợp với thực tiễn của từng dân tộc. Các chương trình nên thiết kế lồng ghép tận dụng tối đa thời lượng các giờ chào cờ, sinh hoạt lớp, hoạt động đoàn đội, hoạt động ngoài giờ lên lớp để tổ chức giáo dục. Đa dạng trong tổ chức hoạt động giáo dục, tăng cường sự tham gia của học sinh sẽ góp phần phát huy năng lực của các em.

2.3. Đổi mới trong việc bồi dưỡng giáo viên và nâng cao năng lực cho cán bộ quản lý trong khuôn khổ dự án

Bên cạnh việc cung cấp tài liệu, sách tham khảo có chất lượng phù hợp với khu vực khó khăn, DTTS thì yếu tố con người cũng đóng vai trò quan trọng trong việc nâng cao chất lượng giáo dục ở khu vực này. Để hiệu quả hơn trong việc truyền tải đến học sinh những kiến thức này thì việc nâng cao năng lực giáo viên ở khu vực khó khăn, DTTS là việc làm quan trọng hàng đầu. Việc tập huấn trực tiếp cho giáo viên các nội dung của từng chương trình trong phạm vi dự án chỉ thực hiện đến giáo viên cốt cán của mỗi trường. Những giáo viên này sau khi hoàn thành khóa tập huấn sẽ về tập huấn lại cho giáo viên còn lại trong trường. Với cách thức như vậy, hiệu quả có thể chưa cao. Trong điều kiện phát triển công nghệ thông tin hiện nay, mạng lưới internet đã phủ rộng khắp vùng miền, tuy chất lượng dịch vụ tại một số nơi chưa tốt nhưng về cơ bản đáp ứng được yêu cầu đối với việc học tập trực tuyến. Theo chúng tôi, nên tăng cường các hình thức bồi dưỡng trực tuyến cho giáo viên thông qua hệ thống trang web của dự án, huy động đội ngũ chuyên gia tư vấn, cùng với Vụ Giáo dục Trung học xây dựng các bài giảng trực tuyến, cung cấp các tài liệu tham khảo; thành lập diễn đàn để giáo viên trao đổi, chia sẻ kinh nghiệm và nhận được giải đáp về mặt chuyên môn từ các chuyên gia tư vấn. Để đáp ứng công việc này, lãnh

đạo dự án cùng đội ngũ cán bộ công nghệ thông tin cần phải nghiên cứu, tham khảo các mô hình bồi dưỡng trực tuyến đang thực hiện tốt nhằm đưa ra cách thức tổ chức hiệu quả và phù hợp với điều kiện của giáo viên ở khu vực khó khăn, DTTS.

Với điều kiện kinh tế khó khăn, hệ thống các trường THCS nhỏ lẻ và dàn trải trên địa bàn các khu vực khó khăn, DTTS. Hiện các trường THCS chưa được đầu tư nhiều về cơ sở vật chất, thiết bị dạy học. Đó là một khó khăn cho cán bộ, giáo viên trong việc tiếp cận và cập nhật những chủ trương, chính sách của Bộ Giáo dục và Đào tạo và chia sẻ kiến thức, kinh nghiệm trong việc dạy và học giữa giáo viên trong khu vực. Cần thành lập các cụm trường gồm các trường ở gần để việc đi lại thuận tiện, từ đó xây dựng mạng lưới giáo viên trong cụm và giữa các cụm trường. Thông qua hệ thống cụm trường này, năng lực tổ chức của hiệu trưởng của các trường thành viên cũng được tăng cường thông qua hoạt động trao đổi, chia sẻ kinh nghiệm quản lý chuyên môn và các hoạt động tập thể. Mạng lưới giáo viên giữa các trường và cụm trường chia sẻ những kiến thức chuyên môn, kinh nghiệm và hỗ trợ lẫn nhau góp phần nâng cao chất lượng giáo dục giữa các trường thành viên. Theo chúng tôi tìm hiểu, nhiều địa phương hiện nay đã hình thành những nhóm sinh hoạt chuyên môn giữa các trường, tuy đã có hiệu quả nâng cao chất lượng chuyên môn cho giáo viên của các trường nhưng việc tổ chức còn chưa bài bản. Việc thành lập cụm trường và mạng lưới giáo viên giữa các trường dựa trên những nhóm sinh hoạt chuyên môn đã có hoặc thành lập mới cùng với quy chế hoạt động bài bản, phân công nhiệm vụ, trách nhiệm của các trường thành viên cùng hướng dẫn thực hiện các sinh hoạt trong cụm sẽ đem lại hiệu quả tích cực. Tuy nhiên cũng cần phải hỗ trợ điều kiện về cơ sở vật chất, trang thiết bị dạy học hoạt động thông tin, kết nối mạng internet cho ít nhất một trường trong mỗi cụm để đáp ứng nhu cầu trong việc tổ chức các hoạt động nâng cao chất lượng bồi dưỡng, năng lực chuyên môn, nghiệp vụ đối với cán bộ quản lý, giáo viên giữa các trường trong cụm. Thông qua đó cũng hướng dẫn các cụm tổ chức

hoạt động bồi dưỡng, bồi dưỡng lại cho giáo viên từ các chương trình bồi dưỡng thường xuyên về chuyên môn, nghiệp vụ của các trung tâm giáo dục thường xuyên, các trường cao đẳng sư phạm, đại học sư phạm ở khu vực của mình. Tổ chức các chương trình văn nghệ, thể thao cho giáo viên, học sinh sẽ giúp tăng cường giao lưu văn hóa, bảo tồn những giá trị văn hóa địa phương đang ngày càng mai một. Việc nâng cấp các nhóm sinh hoạt chuyên môn giữa các trường thành hoạt động cụm trường, mạng lưới giáo viên sẽ giải quyết những khó khăn, hạn chế mà khu vực vùng sâu, vùng xa đang gặp phải, từng bước tạo điều kiện nâng cao năng lực cho cán bộ quản lý, chuyên môn nghiệp vụ cho giáo viên cũng được cải thiện, góp phần nâng cao chất lượng giáo dục ở khu vực khó khăn, DTTS.

3. Kết luận

Đối mới trong công tác xây dựng tài liệu, bồi dưỡng giáo viên phù hợp với điều kiện khu vực khó khăn, DTTS là vấn đề cần được quan tâm hàng đầu để đáp ứng công cuộc đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo theo Nghị quyết số 29 trong giai đoạn hiện nay. Các giải pháp trên nếu được Ban quản lý dự án xem xét và vận dụng linh hoạt sẽ góp phần nâng cao chất lượng giáo dục ở các khu vực khó khăn, DTTS, ngoài ra còn giúp giảm khoảng cách về phát triển kinh tế - xã hội giữa các vùng và các nhóm DTTS trên cả nước.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1]. Đảng Cộng sản Việt Nam, (2013), *Nghị quyết số 29-NQ/TW ngày 04 tháng 11 năm 2013 Hội nghị Trung ương tám khóa XI về Đổi mới căn bản, toàn diện Giáo dục và Đào tạo*.
- [2]. Quốc hội nước Cộng hòa Xã hội Chủ nghĩa Việt Nam, (2014), *Nghị quyết số 88/2014/QH13 ngày 28/11/2014 về Đổi mới chương trình và sách giáo khoa phổ thông*.
- [3]. Bộ Giáo dục và Đào tạo, (2015), *Một số vấn đề về đổi mới chương trình và sách giáo khoa giáo dục phổ thông*.
- [4]. *Báo cáo nghiên cứu khả thi*, Dự án Giáo dục Trung học cơ sở khu vực khó khăn nhất giai đoạn 2 năm 2014.

RENEWING MATERIALS DEVELOPMENT, TRAINING TEACHERS' AND MANAGEMENT STAFF IN THE FRAMEWORK OF SECONDARY EDUCATION PROJECT IN THE MOST DIFFICULT AREAS - PHASE 2

Cao Cuong
Ministry of Education and Training

Abstract: *Renewing materials development, teachers' training and management staff in line with difficult regions, ethnic minorities is a matter of primary concern, in order to meet educational renewal in accordance with Resolution No.29 in the current period. The article provides solutions to ensure the conformity of education through materials development and teacher's training and managers organization, at secondary schools, contribute to improving educational quality in disadvantaged areas and ethnic minorities in the framework of secondary education project, in the most difficult areas, phase 2.*

Keywords: *Renewal; materials development; training; teachers; managers; project.*